

Dinlerarası Diyalog ve Misyonerlik

Interreligious Dialogue and Missionary

Prof.Dr. Mehmet BAYRAKDAR^a

^aAnkara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Felsefe ve Din Bilimleri
İslam Felsefesi Bölümü, ANKARA

Yazışma Adresi/Correspondence:
Prof.Dr. Mehmet BAYRAKDAR
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Felsefe ve Din Bilimleri
İslam Felsefesi Bölümü, ANKARA
bayrakdam@yahoo.com

ÖZET Dinlerarası diyalogun, II. Vatikan dökümanlarında ve Papaların ve çeşitli kilise temsilcilerinin konuşmalarında yeni bir misyonerlik hareketi olduğunu göstermeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Dinlerarası Diyalog, Misyonerlik, Kilise, İkinci Vatikan Konsülü

ABSTRACT We have tried to show that the interreligious dialogue is understood as new form of the missionary activities in the Second Vatican Council's main document and the in the speeches of Popes and other representatives of different Churches.

Key Words: Interreligious Dialogue, Missionary, Church, the Second Vatican Council

Journal of Islamic Research 2007;20(4):391-398

Müslüman dinlerarası diyalogçular, özellikle F.Gülen Cemaatı mensupları, Vatikan'ın yürüttüğü dinlerarası diyalogu, II. Vatikan Konsili kararlarından olan Nostra Aetate'ye ve Hıristiyan diyalogçuların sıradan söylemlerine atıfla diyalogu, örneğin D.Aydüz "Dinlerarası Diyalog Nedir?" diye sorduğu soruyu şöyle yanıtıyor: "Değişik bir ifadeyle Dinlerarası Diyalog, dinleri temsil eden cemaatlerin, aralarındaki sorunları temsilcileri vasıtasıyla karşılıklı görüşüp konuşması, çözüme ulaştırma eğilim ve gayretleridir... Tabii bunun için evvelâ dürüst olmak lâzım. Diyalog son derece ahlâki bir faaliyettir; çünkü işin içine yalan girerse sahtekarlıktır..."¹

Aynı yazar "Dinlerarası Diyalog Ne Değildir?" diye bir soru daha sorar ve şöyle yanıtlar: "Diyalog, aynı zamanda bir misyonerlik faaliyeti de olamaz, ancak her mümin gibi diyaloga katılan bir dindar da kendi imânî tecrübesini ötekiyle paylaşmak isteyecektir, bu çok tabiidir..."²

Gülen cemaati mensuplarının ve onlarla diyalog konusunda işbirliği yapan akademisyenlerin diyalogtan anladıkları, üç aşağı beş yukarı, Aydüz'ün diyalogunun ne olduğu ve ne olmadığı konusundaki yukarıda aktardığımız tanımı gibidir.

Peki Vatikan ve Hıristiyan diyalogçular diyalogu nasıl görüyorlar? Bir yönüyle Gülen Cemaatı gibi görüyorlar; daha doğrusu Gülen Cemaatının görüşü, Vatikan'ın Nostra Aetate'ye dayanarak Hıristiyan diyalogçu kesimin yaptıkları söylemlerin bir tekrarıdır.

Fakat Vatikan'ın ve Hıristiyan diyalogçular için, dinlerarası diyalogun ikinci bir yönü ve tanımı vardır; bu da misyonerliktir. Aydüz ve diğer cemaat mensupları diyalog, misyonerlik değildir diye dursunlar, II. Vatikan Konsili'nin iki önemli diğer kararlarında dinlerarası diyalog doğrudan doğruya misyonerlik olarak tanımlanmakta ve anlatılmaktadır.

A. II. VATİKAN KONSİLİ KARARLARINDA DİYALOĞUN MİSYONERLİK VE EKÜMENLİK OLMASI

II. Vatikan Konsilinin diyalogla ilgili Nostra Aetate adlı kararının dışında diğer kararlarında da diyalogla ilgili hükümler vardır. Herkesin sürekli atıfta bulunduğu Nostra Aetate her ne kadar diyalog, anlatıla gelen "insanlık barışı" "ahlâki ve manevî değerlerin korunması" gibi yönüyle tanımlanıyorsa da, aşağıda sözünü edeceğimiz diğer iki önemli kararda diyalog, Müslümanların "misyonerlik" değildir veya olamaz demelerinin tam aksine misyonerlik ve ekümeniklik olduğu gerçeği vardır. Şimdi kısaca bu iki karar üzerinde duralım.

1) Ad Gentes Divinitus: Diyalogun misyonerlik olduğunu gösteren iki önemli kararın birisini II. Vatikan Konsilinde kabul edilerek ve 28 Ekim 1965 günü ilan edilen Kilisenin Misyonu ve Misyonerlikle ilgili "Ad Gentes" adlı karardır. Bu kararın bazı bölümlerinde diyalog, misyon ve misyonerlik olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, "Misyonerlik İşi" adlı kararın II. Kısımının 2. bölümünde şöyle denilmektedir: "Onlar (misyonerler) ekümenizm ruhuyla yetiştirilmelidirler ve hassaten Hıristiyan olmayanlarla kardeşçe diyalog için hazırlanmalıdır."³ Yine aynı kararın "Misyonerlik İşinin Tanzimi" adlı V. Kısımının son paragrafında şöyle denmektedir: "Misyonerlik faaliyetinin yönetsel ve uygun icraatı, İncil için çalışanlardan amaçları için, özellikle de Hıristiyan olmayan dinler ve kültürler ile diyalog için bilimsel olarak hazırlanmış olmalarını ister; bunların başarılmasına etkin biçimde yardım etmeleri gerekir..."⁴

2) Unitatis Redintegration: II. Vatikan Konsili'nin 21 Kasım 1964 tarihinde kabul edilip ilân ettiği "Ekümeniklik" hakkındaki "Ekümenikliğin İlkeleri" adlı I. kısmında ve Roma Kilisesinin diğer kiliselerle yapacağı ekümenik hareketle ilgi VI. Kısımında diyalog Hıristiyanlığın, diyalog yoluyla yaygınlaştırılması ve ekümenik hareket için bir vasıta olarak kullanılması anlatılmaktadır.⁵

Bizim kararlardan anladığımızın doğru olduğunu göstermek için, Ad Gentes kararını özetleyen iki Cizvit papazına atıfta bulunalım. Bu iki papaz J.Neuner ve J.

Dupuis şöyle diyorlar: "İkinci bölüm misyonerlik çalışmasıyla ilgilidir (10-18.cümleler). Bir yandan diyalog (11) ve yardım (Charity) sunumu vasıtasıyla (12), diğer yandan da İncil'i vaaz etme aracılığıyla Tanrı'nın halkını bir araya getiren İncilleştirmeyi (13-14) Hıristiyan şehadeti ile sentezlemeyi amaçlamaktadır. Zaten misyonerlik vasıtası olan birincisi (diyalog), ikincisine (İncilleştirmeye) götürür."⁶

Her ne kadar Hıristiyan diyalogçular diyalog gerekçesini ve amacını sadece Nostra Aetate'ye sürekli atıflar yaparak diyalogun "kardeşlik", "hoşgörü" ve "manevi değerleri koruma" işbirliği gibi ülküsel şeyler için olduğunu söyleseler de, Müslümanlarla diyalog ilişkilerinde hiç atıfta bulunmadıkları bu iki karara göre diyalogun aynı zamanda misyonerlik ve ekümeniklik olduğu açıktır.

B. PAPALARIN BİLDİRİ VE GENELGELERİNDE DİYALOĞUN MİSYONERLİK OLDUĞU

II. Vatikan Konsili esnasında ve sonrası diyalog fikri ve faaliyetleri gündeme gelince, konuyla ilgili ortaya çıkan tartışmalara cevap olması ve Konsil kararlarında sözü edilen dinlerarası diyalogun ne ve nasıl olması gerekliliğinin açıklığa kavuşturulması için Papalar ve diğer yetkililer bildiriler ve genelgeler yayımlamışlardır. Şimdi de bunlardan bazılarına işaret ederek, gerçekte diyalogun yetkili ağızlardan misyonerlik faaliyeti olduğunu göstermeye çalışacağız.

1) Papa VI. Paul: "Her ne kadar biz Hıristiyan olmayan dinlerin manevî ve ahlâki değerlerini tanıyor, saygı gösteriyor, onlarla diyaloga hazırlanıyor ve din hürriyetini savunmak, insanlık kardeşliğini tesis etmek, kültür, sosyal refah ve sivil iradeyi oluşturmak gibi hususlarda diyaloga girmek istiyorsak da dürüstlük bizi gerçek kanaatimizi açıkça ilan etmeye mecbur etmektedir; yegane gerçek din vardır o da Hıristiyanlık'tır."⁷

Görüldüğü gibi, Papa VI. Paul kendi açısından dürüstçe bir itirafla diyalog yaptıkları kimselerin dinlerini din bile kabul etmiyor.

Aynı Papa: "Bu yüzden ne bu dinlere (diğer dinler) karşı saygı ne de Kilise'ye davetle ilgili ortaya çıkan karmaşık meseleler, İsa Mesih'in Hıristiyan olmayanlara ilan edilmesine engel teşkil eder..."⁸

2) Papa II. John Paul: "Dinlerarası diyalog Kilise'nin bütün insanları Kilise'ye döndürme amaçlı misyonun bir parçasıdır. Karşılıklı bilgilenme ve anlayışı zenginleştirme vasıtası ve yöntemi olarak diyalog misyona zıt değildir; esasen misyonla ve misyonun şekilleriyle diyalog

arasında özel bir bağ vardır. Bu misyon, aslında Mesih'i ve İncil'i bilmeyenlere ve diğer dinlere mensup olanlara yöneliktir... Bu açıklamalar yapılırken, kurtuluşun Mesih'ten geldiği ve diyalogun evangelizasyondan (incilleştirmeden) ayrılmadığı gerçeği göz ardı edilmemiştir..."⁹

Görüldüğü gibi Papa IV. Paul'a göre olduğu gibi Papa II. John Paul'a göre de diyalog ve misyonerlik aynı şeydir.

Aynı Papa'ya göre, diyalog aynı zamanda Hıristiyanlığın ve Hıristiyan kültürünün diğer kültürlerle aşılmasıdır ki, buna "inkültürasyon" demektedirler: "Kilise'nin Hıristiyan olmayan kültürlerle girme süreci uzun bir yoldur. Bu, sadece dışarıdan bir adaptasyon meselesi değildir. Çünkü inkültürasyon, hakiki kültürel değerlerin Hıristiyanlıkla bütünleşmek suretiyle asli bir değişime uğraması ve Hıristiyanlığın çeşitli insan kültürlerine sokulması anlamına gelir."¹⁰

3) Peter H.Kolvenbach: Cizvit tarikatının ve cemaatinin lideri olan Kolvenbach, diyalogun tabiatı ve amacını şöyle ifade ediyor: "Katolikler Hıristiyan inancını Müslümanlara sunmak için onlarla arkadaşça sevgi ve muhabbet içinde diyaloga girmeye çalışmaktadırlar."¹¹

4) John B.Taylor: Bir Hıristiyan bilim adamı olan Taylor da diyalogun misyonerlik olduğuna inanmaktadır; o şöyle diyor: "Müslümanlar arasındaki misyonerlik çalışmaları diyalogun önemini ortaya çıkarmıştır. Burada söz konusu diyalog, misyonerliğe bir alternatif değil, bizzat şartlara uygun misyonerliktir."¹²

5) Pietro Rossano: 1973 yılında Dinlerarası Diyalog Sekreterliğine atanan Rossano misyonerlikle diyalogun aynı şeyler olduğunu belirtmiştir: "Diyalogtan söz ettiğimizde açıktır ki bu faaliyeti, kilise şartları çerçevesinde misyoner ve İncil'i öğreten bir cemaat olarak yapıyoruz. Kilise'nin bütün faaliyetleri, üzerinde taşıdığı şeyleri yani Mesih'in sevgisini ve Mesih'in sözlerini nakletmeye yöneliktir. Bu sebeple diyalog Kilise'nin İncil'i yayma amaçlı misyonunun çerçevesi içinde yer alır."¹³

6) Paolo Marella : 1964 yılında kurulan Dinlerarası Diyalog Sekreterliği'nin (önceki adıyla Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası) ilk başkanı Kardinal Marella Sekreteryası'nın kuruluş amacını şöyle açıklamıştır: "Kilise'nin misyoner faaliyetlerini yürüten S.Congregation de Propaganda Fide teşkilatının çalışmalarına ve misyon faaliyetlerinin kanunen mümkün olmadığı yerlerde faaliyetlerimizle yardımcı olmaya ve boşluğu doldurmaya çalışacağız."¹⁴

Görüldüğü gibi dinlerarası diyalogtan sorumlu en yetkili ağızlardan birisi olan Kardinal Marella, kanunen ve açık olarak misyonerlik yapmanın yasak olduğu ülkelerde boşluğun diyalogu ile doldurulacağını açıkça belirtmektedir.

II. Vatikan Konsil kararına göre ve en yetkili ağızlardan diyalogun misyonerlik olduğunu gösterdikten sonra, şu soruyu sormamız gerekiyor: Acaba F. Gülen cemaati ve onların faaliyetlerine katılan B. Karlığa, Mehmet S.Aydın, N.Öktem, Kenan Gürsoy gibi zevât diyalogun misyonerlik olduğunu bilmiyorlar mı? Belki bazıları bilmiyor olabilir; ancak hepsinin bilmediklerini söyleyemeyiz. En başta F.Gülen'in bunu biliyor olduğunu sanıyoruz; zira Papa II. John Paul'a sunduğu 9 Şubat 1998 tarihli meşhur mektubunda, ona şöyle hitab etmesi: "Papa Cenapları... kutsal misyonumuzu tam manasıyla bilen halkından size selamlar getirdik... Papa 6. Paul Cenapları tarafından başlatılan ve devam etmekte olan Dinlerarası Diyalog İçin Papalık Konseyi (PCID) misyonunun bir parçası olmak üzere burada bulunuyoruz. Bu misyonun tahakkuk edişini görmeyi arzu ediyoruz. En aciz bir şekilde hatıra biraz cüretle, bu pek kıymetli hizmetinizi icra etme yolunda en mütevazî yardımlarımızı sunmak için size geldik..."¹⁵ onun misyon ve diyalogu bildiğini gösterir. Çünkü özellikle altını çizerek yaptığımız sözleri, özenle bilinçli olarak seçilmiş cümleler ve kelimelerdir.

Papa'nın veya Kilisesinin misyonuna ortak olmak ve hizmette talib olmak demek, misyonerliğe hizmet etmek ve ona hizmet etmek demektir. O ifadelerden başka ne anlaşılabilir ki!

Çünkü Ad Gentes'te misyon şöyle tanımlanıyor: "Kilise tarafından gönderilen İncil öğreticilerinin tahahhüdü ve bütün dünyaya giderek İncil'i anlatma vazifesini yüklenerek Mesih'e henüz inanmamış halklar arasında Kilise'yi oluşturma, genel olarak misyon (mission) diye adlandırılır."¹⁶

C. MİSYON VE MİSYONERLİK

Bugün, Vatikan'ın dinlerarası diyalog çağırısına ve faaliyetlerine Evangelistler başta olmak üzere çeşitli kiliseler ve Hıristiyan mezhepler ve akımlar katıldığını biliyoruz ve görüyoruz. Vatikan'ın diyalog faaliyetlerini yürütenler genellikle Cizvitler'dir.

Bir yönüyle dinlerarası diyalog misyonerlik olduğuna göre ve bu işi de Vatikan adına Cizvit Papazları yürüttüklerine göre, bu açıdan dinlerarası diyalogun daha iyi anlaşılması için biraz da misyonerlik ve Cizvitlik üzerinde durmakta fayda vardır.

Misyonerlik hakkında herkes az-çok bazı şeyler bilmektedir; ancak meseleyi diyalog bağlamında ele alarak bazı bilgileri tekrar etmek de gerekiyor sanırım.

Bilindiği gibi, Hıristiyan misyonerliğinin temelini, Hıristiyanlar İncillerdeki bazı cümlelere dayandırır; bunlardan en meşhuru Matta İncili'nde Hz. İsa'nın on bir öğrencisini Celile'de bir dağa gönderdiği bildirildikten sonra şöyle deniyor: "İsa yanlarına gelip onlara şunları söyledi: Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Rûh'un adıyla vaftiz edin; siz buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinleym."17

Her din mensubunun kendi dinini tanıtmayı ve başkalarını dine davet etmesi kadar doğal bir şey yoktur. Ancak misyonerliğin, tâm ve açık bir davet olduğu söylenemez. Zira Hıristiyanlığın doğuşundan itibaren gerek Yahudilerin ve gerekse Roma İmparatorluğunun ilk Hıristiyanlara yaptıkları ve takip baskı sonucu yaşanan olayların oluşturduğu olumsuz ortam, misyonerliğin daha baştan itibaren doğrudan açık bir davetten ziyade, takkiye olarak oluşup gelişmesine sebep olmuştur.

Misyonerlerin piri kabul edilen ve ilk misyoner olarak görülen Pavlus, çeşitli şehir halklarını Hıristiyanlığa davet için yazdığı mektuplarının birisinde bakınız misyonerliği nasıl tanımlıyor:

"Ben özgürüm, kimsenin kölesi değilim. Ama daha çok kişi kazanayım diye kendimi herkesin kölesi yaptım. Yahudileri kazanmak için Yahudilerle Yahudi oldum. Kendim "kutşal" yasanın (Hz. Musa'nın şeriatı) denetimi altında olmadığım halde, Yasanın altında olanları kazanmak için onlara kendimi Yasa altındaymışım gibi gösterdim. Tanrı'nın Yasası'na sahip olmayan biri değilim, Mesih'in Yasası altındayım. Buna karşın Yasa'ya sahip olmayanları kazanmak için Yasa'ya sahip değilmişim gibi davrandım. Güçsüzleri kazanmak için, onlarla güçsüz oldum. Ne yapıp yapıp bazılarını kurtarmak için herkesle her şey oldum."18

İnsanları kandırıp Hıristiyan yapmak için, görüldüğü gibi Pavlus her şey ve herkes olmaktan çekinmemiştir. Pavlus'un bu misyonerlik geleneği, dünden bugüne pek fazla değişikliğe uğramadan misyonerliğin ruhu ve temel ilkesi olmuştur.

Vatikan merkezli dinlerarası diyalogu yürüten papazların çoğunluğunun Cizvit tarikatına bağlı papazlar olduğunu söylemiştik. Bu nedenle dinlerarası diyalogun ne olduğunu ve nasıl yapıldığını anlamak için bu Cizvit tarikatı üzerinde de kısaca durmak gerekir.

Tabii ki, her din mensubu dinini başkasına tebliğ edebilir; Hıristiyanlar açısından da misyonerlik doğal bir faaliyettir. Ancak, misyonerlik, Pavlus yöntemiyle yapılırsa -ki öyle yapılıyor- bir gayri ahlâkîliktir; zira öteki gibi görünerek Tanrı ve din adına hile yapılıyor. Bizim dinlerarası diyalogcular da seviniyordur. Falan papaz "Cevşen" okuyor; filan papaz Kur'an okuyor. Okuyup da ne oluyor! Biz de zaman zaman Tevrat ve İncil okuyoruz; bir çok oryantalist ve papaz Kur'an okuyor; Kur'an'ı kendi dillerine tercüme ediyorlar. Bunda ne var? İnandığı için mi okuyorlar, yoksa başka amaçlar için mi okuyorlar?

Cizvitlere dönersek; bunlar "İsa Cemiyeti" (La Société de Jésus Christ) denen bir topluluğun üyesidirler. Bu cemiyet 1534 yılında, Paris Üniversitesi mezunu Loyola'lı Ignatius adlı bir Fransız genç tarafından, başlangıçta Protestanlığın Fransa'ya yayılmasını önlemek için kurulmuştur. Hayatlarını Katoliklik için adanmış ve bu uğurda and içmiş kişiler bu kuruluşa üye olmuşlardır. Papa III. Paul 1537 yılında Cizvitlere papazlık yapma izni vermiştir; böylece Papalık tarafından resmen tanınan bir topluluk haline gelmişlerdir. O günden bugüne büyüyen bu cemiyet veya tarikat, Katolik Kilisesinin en önemli organize olmuş misyonerlik ordusunun en önemlilerindedir.

"Bağlılık Yemini" dene bir törenle, Cizvitliğe kabul edilecek kişiye töreni yöneten başkanın şu nutku okuduğu söylenmektedir:

"Oğlum, şimdiye kadar sana ikiyüzlü davranman öğretildi: Romalı Katolikler arasında Romalı Katolik olman; kendi kardeşliğin içinde bile bir casus gibi davranman; kimseye inanıp, güvenmemen öğretildi. Reformcuların arasında reformcu olman... Kalvinistlerin arasında Kalvinist olman; diğer Protestanlar arasında genellikle Protestan olman ve onların kürsülerinden vaaz vermeye çalışmanın bile yollarını aramak için güvenlerini kazanman; tabiatında bulunan hararetle onları Kutsal Dinimize ve Papa'ya ihbar etmen, hatta Yahudiler arasında Yahudi olacak kadar alçalman; Papa'nın sadık bir askeri olarak Örgütü'nün yararına bütün bilgileri toplayarak bir araya getirmene imkan verebilir..."19

Cizvit adayı da başkana karşı şöyle sadakat yanıt verir:

"Benim, bir ceset veya kadavra olarak bile bir fikrim ya da iradem veya herhangi bir konuda herhangi bir içsel pazarlığım olmayacak; papa ve İsa milislerindeki üstlerimden alabileceğim her bir emre hiç tereddüt etmeden itaat edeceğim... Üstelik, fırsat bulduğumda dinimizin inançlarına karşı gelen herkese karşı (heretiklere)

gizli ya da açık amansız bir savaş başlatarak mücadele edeceğimi ilan ederek söz veriyorum...”²⁰

“Cizvit Anayasası” da denen bu yeminin tarihî gerçekliğinden bazı tarihçiler kuşku duymaktadırlar; asılsız olduğunu söylerler. Diyelim ki, bu şekliyle anayasa asılsız olsun; ancak misyonerlik yönteminin, Pavlus’un bir yöntemi olarak takibe olduğunu herkes bilmektedir.

Bu o kadar öyle ki, Hıristiyanlar kendi çocuklarına Hıristiyanlığı öğretirken bile bu yola baş vururlar. Benim de benzerlerini bildiğim bir olayı 20-22 2007 Ekim tarihlerinde Köln’de bulunduğum zaman bir Türk hayranlıkla anlattı.

■ Bak Hocam! Bunlar çocuklarına dini sevdirecek nasıl öğretiyorlar. Geçen Pazar günü bir kiliseye gittim. Küçük çocukları toplamışlar; papazın vaaz ettiği kürsünün önüne cicili-bicili paketler koydular. Çocuklara gidin, istediğiniz paketi seçin alın dediler. Çocuklar sevinçle paketleri aldılar. Herkes paketini açsın dediler. Çocuklar paketi açtılar. Çeşitli ucuz oyuncaklar çıktı; ama yine de çocuklar sevinçliydi. Kürsünün önünde hiçbir çocuğun dokunmadığı bir tuvalet kağıdı topunu aldı ve çocuklara dönerek ortasından 100 Avro çıkardı. Papaz çocuklara: Görünüşte değerli olmayan, gerçekte ne kadar değerlidir! Dini ve manevi şeyler de böyledir dedi.

■ Biz de böyle şeyler yok be Hocam!

■ Evet çocukları sevindirmek her zaman iyidir. Ancak sevmek ve sevindirmek de doğrulukla olmalıdır. Papazın yaptığı yanlışdır dedim.

■ Nasıl olur Hocam! redi.

■ Şöyle olur dedim: O çocuklar büyüdükçe bu işin bir hile ve kandırmaca, bir oyun olduğunu anlarlar. Zamanla da dinden soğurlar dedim ve ekledim: Noel gününde de aynı şeyleri yaparlar. Noel Baba gece gelecek sana hediyeler getirecek derler çocuklara. Çocuk uyuduğu zaman yastığının altına aldıkları hediyeleri gizlerler. Sabah olunca, yastığın altına bak bakalım Noel Baba sana ne getirmiş derler. Çocuklar büyüyünce bu işin bir kandırmaca olduğunu anlarlar.

Doğru şeyler doğru yöntemlerle öğretilirse, o zaman kalıcı ve değerli olur.

Gerçekten de bir Hıristiyan için Hıristiyan hayatı misyonerliktir. Bu açıdan Hıristiyanlığın ve Kilisenin varlığı misyonerliğin varlığına bağlıdır denebilir.

D. MİSYONERLİK TÜRLERİ

Rönesans ve Reform hareketleriyle birlikte Kilise ve Papalığa karşı Ortaçağ’da güvensizlik ortaya çıkmaya, bi-

limsel ve teknolojik gelişmelerle batılı insanın zihni aydınlanmasıyla Hıristiyanlık inancına karşı tenkidler çoğalmaya ve ayrıca siyasî ve hukukî gelişmelerle Kilisenin otoritesi giderek sınırlanmaya başlayınca, Papalık 14. yüzyıldan itibaren din hizmetleri alanında ve faaliyetlerinde yeniden yapılanmaya gitmiştir. Papalık dinin ve din hizmetlerinin alanını ikiye ayırmıştır: 1- Kilise ve Kilise için alan; 2- Seküler alan, yani Kilise dışı alan. Din adamları ve misyonerler de bu alanlara göre yetiştirilmeye başlanmıştır.

1) Kilise Alanı: Kilise merkezli din hizmetlerini ifade eder. Papazlar resmi kıyafetleriyle Kilisede ayinleri yönetirler, Kilisedeki yaptıkları vâizleriyle halka Hıristiyanlığı öğretirler ve mahalle veya semtlerdeki halkın dini ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik din hizmetleri görürler.

2) Seküler Alan: Seküler kelimesini ilk kullanan XIV. Yüzyılda Katolik Kilisesidir; bununla Papalık, Kilise dışını ve Kilise dışı alanı kast etmiştir. Kilise’ye bağlılık gittikçe azalmaya başlayınca, insanların Hıristiyanlığa bağlılığını temin için dini formatların ve geleneksel din hizmetlerin dışında sivil olarak din hizmeti sunmayı amaçlamıştır. Bunun için bir mesleği olan seküler veya sivil papazlar yetiştirmeye başlamışlardır. Bu sivil papazlar, mesleklerine göre sosyal hizmet alanları oluşturarak, halka hizmet etmeyi amaçlamışlardır. Hekim olanlar örneğin, geleneksel dini kıyafetlerle değil, doktor kıyafetiyle açtıkları klinikler ve polikliniklerde halka sağlık hizmeti vermeye başlamışlardır. Böylece doğrudan din hizmeti verme yerine dolaylı bir misyonerlik yaparak, halkın dindar kalmasını sağlamayı düşünmüşlerdir. Dolaylı din hizmetini, boyunlarına astıkları haçlarla, kliniklerin içine veya yakınına açtıkları küçük kiliselerle, hastalarıyla olan ilişkileri ve konuşmalarıyla gerçekleştirmişlerdir. Yani kısaca mesleğinde Hıristiyanlık imge ve sembollerini, işâretlerini kullanarak misyonerlik yaparlar.

O günden bugüne bu seküler din hizmeti o kadar büyümüştür ve yaygınlaşmıştır ki, Avrupa ülkelerindeki ve ABD’deki bir çok özel eğitim kurumu, ünlü üniversiteler, özel hastaneler ve sağlık kuruluşları, yaşlı bakım evleri, çocuk yuvaları kiliseler tarafından kurulmuştur ve yönetilmektedir. Sadece Katolik Kilisesi’nin bugün dünyada her türden 1100 civarında eğitim kurumu olduğu söylenmektedir.

E. MİSYONER TEŞKİLATLARI

Her Hıristiyanlar doğuştan misyonerdir diyebiliriz. Ancak kiliselerin tarih içinde kurarak geliştirdikleri büyük misyonerlik teşkilatları vardır. Katoliklerin örneğin da-

ha önce sözünü ettiğimiz Cizvit tarikatı ile Fransisken ve Dominiken tarikatları aynı türden bir misyonerlik teşkilatıdır.

Biz burada misyoner teşkilatlarının tarihini anlatacak değiliz. Burada misyoner teşkilatlarının bir sınıflamasını yaparak, bugün önemli olanlarına ve ayrıca İslâm dünyasına has olarak kurulmuş teşkilatlara işaret etmekle yetineceğiz.

1) Klasik Misyoner Teşkilatları: Bunlar yukarıda bazılarının isimlerini zikrettiğimiz bilinen en eski teşkilatlar olup, doğrudan kiliselere bağlıdırlar. Genellikle papazlar ve kiliseler tarafından yürütülür.

2) Modern Misyoner Teşkilatları: Kiliselerle manevî ilişkileri olan, fakat kiliseler tarafından kurulmayan, gönüllü Hıristiyanların oluşturdukları ve daha çok yakın zamanlarda kurulmuş misyoner teşkilatlardır. Bunlarda kendi içlerinde faaliyet alanlarına göre farklı sınıflara ayrılabilirler: a) Eğitim ve Bilim Kuruluşları; b) Finans ve Yardım Kuruluşları gibi.

a) Eğitimsel ve Bilimsel Teşkilatlar: Bunlar çeşitli bilim ve eğitim alanında yetişmiş seküler papazlar ve dindar bilim adamları tarafından, eğitim ve bilim alanında faaliyet göstermek üzere kurulan ve amaçları bilim ve Hıristiyanlığı uzlaştırmak ve Kitâb-ı Mukaddes öğretileri merkezli bilim anlayışı oluşturmak olan kuruluşlardır. Bunlar genelde ABD. ve Kanada gibi ülkelerde daha yaygınlarıdır. Örneğin, 1962 yılında kurulan "Yaratılış-Bilim Araştırma Merkezi (Creation Science Research Center, CSRC) bunlardan birisidir. Başlangıçta bu teşkilatın bir yan kuruluşu olanak Henry M.Morris tarafından 1972 yılında kurulan Yaratılış Araştırma Enstitüsü (Institute for Creation Research, ICR)dür; bu enstitü, 1981 yılından itibaren bağımsız bir kuruluş olmuştur. Darwinizm ve evrim teorisini bilimsel olarak çürütmeyi temel amaç olarak belileyen Enstitü, bu yönde yaptığı faaliyetleri ve yayınlarıyla meşhurdur. Harun Yahya (Adnan Oktar) ve cemaatinin bu Enstitü ile irtibatı vardır; geçmiş yıllarda Enstitü'nün müdür yardımcısı Dr. D.T.Gish'i Türkiye'ye davet ederek, konferanslar verdimişlerdir. Evrim aleyhine yaptıkları çalışmalarda da Enstitü'nün çalışmalarından faydalanmışlardır.

b) Finans ve Yardım Teşkilatları: Bunlar parasal yardım kuruluşlarıdır. Hem misyonerliği finans açısından desteklemek, hem de doğal felaketlerde insanlara yardım etmek, özellikle de Hıristiyan ülkelerde fakir insanlara yardım için kurulan teşkilatlardır. Ayrıca bir finans kurumu gibi ticarî faaliyetlerde bulunuyorlar.; kredi verme gibi benzer işler yapmaktadırlar. Bunlardan bazılarını örnek olarak zikredebiliriz.

Caritas International (Uluslar arası Yardım Kuruluşu) bu kuruluş 1897 yılında Almanya Freiburg'ta fakir Katoliklere yardım amaçlı Katolikler tarafından kurulmuştur. Bu Katolik yardım kuruluşlarına benzer kuruluşlar zamanla Avrupa'da çoğalmıştır; 1951 yılında, o gün varolan 154 benzer kuruluş yukarıdaki adıyla birleşmiştir. Bugün merkezi Vatikan'dadır ve başkanı Kardinal Rodriguez'dir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde faaliyet gösteren bu kuruluşun, Caritas Turkey ve Caritas Anatolik adlarıyla Türkiye'de de şubeleri vardır.

Salvation Army (Kurtuluş Ordusu, SA), bu Anglikan Kilisesinin en büyük yardım ve misyonerlik teşkilatıdır. Kurtuluş Ordusu, Metodist olan William Booth tarafından 1865 yılında Londra'da "Hıristiyan Misyonu" (Christian Mission) adıyla kurulmuştur. Daha sonra 1878 yılında Booth teşkilatı, ordu düzenini örnek olarak yeniden yapılandırmıştır; bu sebeple o günden bugüne teşkilat bugünkü adıyla anılmaya başlamıştır. Bugün merkezi Londra'dadır ve 113 ülkede temsilcilikleri vardır.

Opus Dei (Tanrı'nın İşleri), 2 Ekim 1928 yılında Madrid'de bir katolik papazı olan Jose Maria Escriva tarafından kurulmuştur. Bugün bir Hıristiyan zenginler ve elitler kulübü gibi bir yapıya sahiptir. Gizli veya yarı gizli bir statüsü vardır; 1950 yılında Papa XII. Pius tarafından bir Katolik kuruluşu olarak onaylanmıştır. Papa II. John Paul'un kendi papalık zamanında bu teşkilatla sıkı ilişkilerinin olduğu söylenmektedir. Avrupa ülkelerinde, ABD ve Kanada'da merkezleri vardır.

Yaklaşık 3 milyar dolar sermayesi olduğu iddia edilen bu teşkilatın, bugün kendisine bağlı 15 üniversitesi, 97 teknik okulu ve 36 ilköğretim okulu vardır. Avrupa'daki ve Amerika'daki bazı önemli bürokratlar, parlamenterler, iş adamları, askerler, yüksek yargıdaki hukukçular teşkilatın aktif üyeleri olduğu bilinmektedir. Opus Dei, kendi yayın organı olan "Studi Cattolici" dergisinde Peygamberimizi Cehennem'de gösteren bir karikatür de yayımlamıştır.

Bütün bu teşkilatların misyonerliği ve burada dindarlar arası veya kültürlerarası diyalog toplantılarına dolaylı veya doğrudan finansal ve manevî açıdan destek sağladıkları da bilinmektedir.

3) İslâm Dünyası İçin Kurulmuş Özel Misyoner Teşkilatlar

Bilindiği gibi, Yahudi-Hıristiyan dünyası, doğusuyula birlikte İslâm'a karşı sürekli karşıtlık ve düşmanlık beslemiştir.

Özellikle sömürgecilikle birlikte çeşitli İslâm ülkelerinde bir taraftan Hıristiyanlığı aşlamak ve İslâm'dan

halkı soğutmak için, diğer taraftan da sömürgeciliğin korunmasına ve devamına yönelik özel misyoner teşkilatları kurulmuştur. Ed. Said'in de belirttiği üzere misyonerlik ve oryantalizm sömürgeciliğin keşif kolu olmuştur. Bu özel olarak kurulmuş misyonerlik teşkilatlarının hepsini burada anlatma imkanımız yoktur; örnek olarak bazılarını zikretmekle yetineceğiz.

Örneğin Hindistan'da Protestan ve Angilikan Kiliseleri tarafından "Kilise Misyoner Teşkilatı" adı altında bir teşkilat kurulmuştur. Bu teşkilatın en önemli lideri, Alman asıllı ve Lutheran mezhebine mensup Carl G.Pfander'dir. Bu zât, bir yandan Müslümanlara Kitâb-ı Mukaddes'in bozulmamış ilâhi bir kitap olduğunu aşılama çalışırken, diğer yandan Kur'an ve Hz. Peygamber hakkında asılsız iftiralarda bulunmuştur. İslâm'a karşı Hıristiyanlığı savunmak için "Mizânu'l-Hakk" adlı bir eser yazmıştır. Bu esere karşılık, Hintli bilgin Rahmetullah Efendi de "İzharu'l-Hakka" adlı bir eser yazarak, misyonere cevap vermiştir.

Yine İngilizler, Mısır'da "Angilikan Kilisesi Misyonerlik Teşkilatı" adıyla bir teşkilat kurmuşlardır. Bu teşkilatın önemli misyoneri İngiliz Temple Gairdner (1873-1928)'dir. Yine Mısır'da Arap dünyasına yönelik Amerika Reform Kilisesi, misyoner Sâmuël Zwemer (1867-1952)'in öncülüğünde "Arap Misyon Teşkilatı" adıyla bir teşkilat kurmuştur.

Katolikler de, işgal ettikleri bölgelerde aynı şekilde kendi teşkilatlarını kurmuşlardır. Cezayir'de 1868 yılında Fransız Başpiskopos Kardinal Lavigerie, "Beyaz Babalar" adlı Afrika misyonerlik teşkilatını kurmuştur; amaçları Katolikliği Afrika'ya yaymaktır. Aynı şekilde diğer sömürgeci devletler de diğer İslâm ülkelerinde, örneğin Hollandalılar Endonezya'da, Amerikalılar ve İspanyollar Filipinlerde ve genellikle Güney Asya ülkelerinde benzer özel misyonerlik teşkilatları kurmuşlardır.

Burada özellikle şunu belirtmeliyiz ki, bu misyoner teşkilatları basit teşkilatlar değildi; misyonerler çeşitli yerel dilleri bilen ve akademik kariyerleri olan yetişmiş kimselerdi. İslâm ve İslâm dünyası hakkında sayısız eserler yazmışlardır. Böylece de oryantalizme büyük katkı da da bulunmuşlardır. Özellikle Müslümanların Endülüs'ü fethinden sonra, az sayıda da olsa, papazlar ve devrin bilginleri Arapça öğrenmişlerdir. Viyana'da 1311-1312 yılları arasında toplanan Viyana Konsilinde Papalık batıdaki önemli üniversiteler Arapça kürsülerinin kurulmasını kararlaştırmıştır. Daha sonraki yüzyıllarda da Ortaçağ'da bazı üniversitelerde Türkçe ve Farsça kürsüleri kurulmuştur. Amaç misyoner ve oryantalist yetiştirmektir.

Mehmet Akif kendi zamanının ulemasından şöyle yakınıyordu: "Misyonerler gece gündüz çalışırken, acaba, oturup vahy-i ilahi mi bekler ulema?". Akif bugünü görseydi şüphesiz şöyle serzenişte bulunurdu: Misyona ortak olmuş da ulema ve vüzera, Papalar'dan mı beklerler bir istidrac-ı tecdid?

Hıristiyanları tenkid ediyoruz da bizler ne yapıyoruz? Sadece yapabiliyorsak tenkid. Bakınız hıristiyanlar neler yapıyorlar. Doğuştan misyoner olduğunu kabul eden her Hıristiyan Papalık veya kiliselerin emirlerini beklemeden bir şeyler yapıyor; sonunda büyük çapta bir kuruluş oluşturuyor. Adı misyonerlik teşkilatı olmayan fakat Yahudi-Hıristiyan kültürünü dünyaya yayan ve egemen kılmak isteyen birçok bağımsız kuruluşlar ve kiliseler vardır. Yukarıda zikrettiğimiz modern misyonerlik teşkilatlarına ilaveten bunların bazılarını da burada zikretmede fayda vardır.

Bunların en önemlilerinden birisi, Bilimselci Kilise (Church of Scientology) adlı kuruluştur. Seküler ve liberal bir maneviyatçı akım olan bu kuruluş, 1904 yılına Almanya'dan Amerika'ya göçmüş ve Yahudi asıllı bir Lafayette ailenin oğlu olan Lafayette Ronda Hubbard (1911-1986) tarafından kurulmuştur. Fiktif roman yazarı olan Hubbard önce 1952 yılında Scientology Derneğini kurar ve 1953 yılında da Kiliseyi kurar. Akımını yeni din olarak tanımlayan Hubbard, Yahudi-Hıristiyan geleneği yanında S. Freud , H.Spenser ve C.Jung psikolojileri yanında Hinduizm ve Buddizm'den de etkilenmiştir. Aslında akım gizemli batini psikolojik bir harekettir. Hareketin bugün yani 2007 yılı itibarıyla ABD 'de 4 milyona yakın müntesibi vardır. Özellikle yan kuruluşlarından biri olan Uluslararası Scientologistler Cemiyeti vasıtasıyla dünyada etkindirler. Türkiye'de de faaliyetleri müntesipleri vardır.

Misyonerlik açısından daha da önemli bir sivil örgüt kuruluşu SOS Uluslararası Çocuk Köyleri (SOS Kindendorf International) adlı kuruluştur. Bu kuruluşun mimarı, Avusturyalı Hermann Gmeiner (1919-1986) dir. O, kimsesiz ve yardıma muhtaç çocukların bakımı ve dini eğitimleri için Tyrol'da 1949 yılında Çocuk Köyü Cemiyeti adıyla bir özel köy kurmuştur. Avusturya ve diğer Avrupa ülkelerine yayılan Çocuk Köyü hareketi, Fransa'nın Strasbourg şehrinde 1960 yılında SOS Çocuk Köyü adıyla yeniden yapılandırılmış ve bir uluslararası harekete dönüştürülmüştür. Türkiye'de de Gönüllü Çocuk Örgütü ve Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı gibi adlarla faaliyet gösteren bu kuruluşun, SOS Ana Okulları, SOS Gençlik Tesisleri, SOS Hermann Gmeiner Okulları, SOS Sosyal ve Mesleki Eğitim

Merkezleri, SOS Sağlık Merkezleri gibi benzer alt kuruluşlarıyla dünyada etkin bir konumu vardır. Asya'ya ilk dımlarını ,Güney Kore'de 1963 yılında bir çocuk köyü açarak atmışlardır.Hem Kore'de hem de diğer Güney Asya ülkelerinde ve Hindistan'da kısa sürede yaygınlaşmıştır. Özellikle Korelilerin Hıristiyanlaşmasında bu çocuk okullarının büyük bir payı vardır.

BM. Ekonomik ve Sosyal Konseyi bünyesinde 1997 yılından itibaren sivil tohum örgütü statusüne kavuşan hareket ,son yıllarda bu teşkilatla yardımlaşıyorlar; ayrıca Lions ve Rotari kulüpleri ile de işbirliği yapmaktadırlar.Finans açısından en büyük destekçisi Dünya Kiliseler Birliği'dir. Bugün 132 ülkede faaliyet gösteren

kuruluşun 438 çocuk köyü ve 800 civarında yan kuruluşu vardır.

Sonuç olarak, gerek II. Vatikan Konsili belgelerinden, en yetkili Katolik din adamlarının ve diğer kilise mensuplarının açıklamalarından hareketle dinlerarası diyalog yetkililerin tanımları itibariyle bir yönüyle bir barış hareketiyse de, diğer yönüyle ve amacıyla bir misyonerlik ve ekümenizm hareketidir. Daha doğrusu, sözü edilen barış misyonerliğin rahatça yürütülmesine yönelik psikolojik zemin hazırlamaktan başka bir şey değildir. Bu hareketi yukarda da işaret ettiğimiz gibi dini ve seküler papazlar ile uluslar arası çeşitli dinî teşkilatlar yürütmektedirler.

DİPNOTLAR

- ¹ Aydüz (D.): Tarih Boyunca Dinlerarası Diyalog, İzmir, Işık Yayınları, 2005, s. 19.
- ² Agy.: Age., s. 21.
- ³ Flannery (A.): Vatican Council II, The Conciliar and Post Conciliar Documents, Dublin, 1981, . 832.
- ⁴ Flannery (a.): Vatican Council II, The Conciliar and Post Conciliar Documents, Dublin 1981, s. 849.
- ⁵ Agy.: Age., s. 457, 469.
- ⁶ Neuner (J.) and Dupuis (J.): The Christian Faith in the Doctrinal Documents of Catholic Church, London, 1983, s. 323.
- ⁷ Catholic Official Teachings, ed.O.R.Liebard, Wilmington, 1978, VIII/124.
- ⁸ Papa VI.Paul: Evangelii Nuntiandi, 8 Aralık 1975, s. 53.
- ⁹ Papa II. John Paul: Redemptoris Missio, 7 Aralık 1991, s. 55
- ¹⁰ Papa II. John Paul: Age., s. 52
- ¹¹ Giacomelli (R.): Men of God: Men for Others, New York, 1994, s. 110.
- ¹² Taylor (J.B.): "The Involvement of the World Council of Churches in International and Regional Christian-Muslim Dialogue" Islamochristiana, Roma, 1975, c.I, s. 97.
- ¹³ Rossano (P.): "The Secretaria for Non-Christian Religions from the Beginning to the Present Day: History, Ideas, Problems", Bulletin, c. XIV, 1979, s. 2-3.
- ¹⁴ Rossano (P.): Agm., s. 91.
- ¹⁵ Zaman Gazetesi, 10 Nisan 1998.
- ¹⁶ Flannery (A.): Age., s. 819.
- ¹⁷ Matta: 28. Bab, 18-20.
- ¹⁸ Pavius: Korintlilere I. Mektup, 9. Bab, 19-22.
- ¹⁹ Dan Brown'un "The Solomon's Key" adlı eserinden naklen Taylor (G.): Dan Brown, Süleyman'ın Anahtarı ve Şifresi, çev. Z:Diğerler, İstanbul, 2006, s. 128-129.
- ²⁰ Agy.: Age., s. 130.